

**KORUPCIJAS NOVĒRŠANAS UN APKAROŠANAS BIROJA
VADLĪNIJAS NEVALTISKO ORGANIZĀCIJU DARBĪBAI
PRIEKŠVĒLĒŠANU AĢITĀCIJAS PERIODĀ**

SATURS

Ievads	3
Definīcijas	4
Priekšvēlēšanu aģitācija	5
Slēptā priekšvēlēšanu aģitācija	6
Ar politisko partiju nesaistītas personas	7
Ieteikumi pasākumu un diskusiju rīkošanai	8

Ievads

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – Birojs) ir institūcija, kas ir atbildīga par priekšvēlēšanu aģitācijas ierobežojumu un aizliegumu uzraudzību presē, pilsētvidē un internetā. Priekšvēlēšanu aģitācijas perioda ierobežojumi ir saistoši gan aģitācijas veicējiem, gan publisku aktivitāšu, tostarp diskusiju un citu pasākumu, rīkotājiem.

Priekšvēlēšanu aģitācijas uzraudzības praksē Birojs novērojis gan tiešu, gan netiešu nevalstisko organizāciju iesaisti aģitācijā. Lai novērstu situācijas, kurās nevalstisko organizāciju pārstāvji dažādi interpretē Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma normas un rīkotajos publiskajos pasākumos, kā arī citos ar savu darbību saistītajos materiālos iekļauj slēptu priekšvēlēšanu aģitāciju, Birojs ir izstrādājis vadlīnijas.

Vadlīnijas nevalstisko organizāciju darbībai priekšvēlēšanu aģitācijas periodā palīdzēs veidot vienveidīgu praksi un nodrošinās vienotu izpratni par satura veidošanas principiem nevalstisko organizāciju rīkotajos publiskajos pasākumos.

Biroja izstrādātās vadlīnijas nav uz āru saistošs normatīvais akts un ir izmantojamas kā tiesību normu paskaidrojošs materiāls.

Definīcijas

Aģitācijas veicējs – politiskā partija, politisko partiju apvienība, deputāta kandidāts un nesaistītā persona, kas veic priekšvēlēšanu aģitāciju (Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 1. panta 1. punkts).

Nesaistītā persona – ar politiskajām partijām vai to apvienībām nesaistīta fiziskā persona, juridiskā persona vai reģistrēta šādu personu apvienība, kas savā vārdā veic priekšvēlēšanu aģitāciju (Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 1. panta 2. punkts).

Priekšvēlēšanu aģitācija – politiskās partijas, politisko partiju apvienības vai deputāta kandidāta reklamēšana plašsaziņas līdzekļos vai citādā veidā, ja tā satur tiešu vai netiešu aicinājumu balsot par vai pret kādu politisko partiju, politisko partiju apvienību vai deputāta kandidātu (Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 1. panta 3. punkts).

Priekšvēlēšanu aģitācijas periods – laika posms no 120. dienas pirms vēlēšanām līdz vēlēšanu dienai. Ja Saeima ir atlaista vai atsaukta vai pašvaldības dome tiek atlaista, vai tiek izsludinātas atkārtotas vēlēšanas, priekšvēlēšanu aģitācijas periods ir laika posms no vēlēšanu izsludināšanas dienas līdz vēlēšanu dienai (Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 1. panta 4. punkts).

Samaksa – jebkāda atlīdzība, tai skaitā jebkuri mantiski labumi, pakalpojumi, tiesību nodošana, atbrīvošana no pienākuma, atteikšanās no kādām tiesībām par labu citai personai u.c. (Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 1. panta 5. punkts).

Slēptā priekšvēlēšanu aģitācija – priekšvēlēšanu aģitācija, par kuru saņemta samaksa un kuras apmaksātājs (atlīdzības devējs) pretēji šā likuma noteikumiem nav norādīts (Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 1. panta 6. punkts).

Priekšvēlēšanu aģitācija

Priekšvēlēšanu aģitācija praktiski vienmēr ir informācijas izplatīšana par deputātu kandidātu un politisko partiju. Šī informācijai satur tiešu vai netiešu aicinājumu balsot par balsot par vai pret kādu politisko partiju vai deputāta kandidātu.

Priekšvēlēšanu aģitācija var izpausties arī netiešā veidā, tāpēc priekšvēlēšanu aģitācijas laikā jāpievērš īpaša uzmanība tam, kādas pasākumā vai materiālā ir iekļautās tēmas, uzaicinātās personas un kāds ir pasākuma formāts. Kā arī būtiska nozīme, veidojot saturu, ir pasākuma vadītāja vai materiāla veidotāja profesionalitātei.

Priekšvēlēšanu aģitācija var būt:

- raksts,
- publikācija,
- intervija,
- minējumi un norādes rakstos,
- plakāti,
- skrejlapas, bukleti,
- izdales materiāli,
- publikācijas internetā vai sociālajos tīklos,
- tikšanās ar vēlētajiem,
- uzstāšanās kādā pasākumā utt.

Parasti priekšvēlēšanu aģitācijas materiāls satur divas vai vairākas iepriekš minētas pazīmes:

- informāciju par deputātu kandidātu, politisko partiju vai politisko partiju apvienību;
- informāciju par politiskās partijas vai to apvienības vadošo personu (arī par tādu, kura nekandidē) vai personu, kas asociējas ar politisko partiju vai to apvienību;
- iepriekš norādīto personu attēlus;
- informāciju par deputātu kandidātu sarakstu;
- politiskās partijas logo vai nosaukumu, kandidātu saraksta numuru vai nosaukumu u.c. vizuālos elementus;
- informāciju, kas slavina vai popularizē vai, tieši otrādi, kritizē, vai negatīvi izceļ norādītos subjektus;
- informāciju, kas aicina uz pārmaiņām vai, tieši pretēji, aicina palikt pie esošām vērtībām;
- informāciju, kas slavina, popularizē vai kritizē valsts vai pašvaldību institūciju, iestādi vai deputātu kandidātu;
- u.c.

Slēptā priekšvēlēšanu aģitācija

Slēptā priekšvēlēšanu aģitācija ir priekšvēlēšanu aģitācija, par kuru saņemta samaksa, bet apmaksātājs (atlīdzības devējs) pretēji Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā norādītajam nav norādīts.

Slēptās aģitācijas pazīmes:

- informācija satur netiešu aicinājumu balsot “par” vai “pret” kādu politisko partiju vai deputātu kandidātu;
- informācijas sniegšana sabiedrībai par deputāta kandidāta politisko vai profesionālo darbību plašsaziņas līdzekļos, vides reklāmā vai citā publiski pieejamā veidā, it īpaši, ja pirms priekšvēlēšanu aģitācijas perioda šāda informācija netika sniegta vai tika sniegta retāk un mazākā apjomā, nekā tas tiek darīts priekšvēlēšanu aģitācijas periodā;
- jebkuras formas vai jebkura veida publisks (sabiedrībai pieejams) paziņojums, publikācija vai pasākums, kura nolūks ir veicināt partijas vai deputāta kandidāta popularitāti;
- partijas logo vai nosaukuma, kandidātu saraksta numura, nosaukuma vai citu līdzīgu vizuālu elementu iekļaušana publikācijā vai raidījumā;
- ar partiju saistīta notikuma atspoguļošana, ja tam nav tiešas saistības ar konkrētas publikācijas, programmas, raidījuma saturu, vai arī tas ir tieši un nepārprotami veidots kādas partijas popularizēšanai;
- partijas vai deputāta kandidāta parādīšanās bez pamatota iemesla. Piemēram, deputāta kandidāts tiek izmantots kā kāda notikuma galvenais komentētājs, tiek atspoguļoti sabiedrībai nenožīmīgi kandidāta privātās dzīves notikumi, lai palielinātu konkrētā kandidāta publicitāti u.c.;
- publikācija vai raidījums ir vienpusīgs, tajā nav sabalansēti atspoguļoti iesaistīto pušu viedokļi, un nav mēģināts noskaidrot ekspertu viedokli;
- žurnālists, neuzdodot konkrētus jautājumus, ļauj deputāta kandidātam netraucēti izteikties, izvēlēties sarunas tēmu un virzību, vai uzdod jautājumus, lai izceltu deputāta kandidāta personības pozitīvās iezīmes;
- ēst gatavošanas, sporta vai tamlīdzīgs raidījums ar deputātu kandidāta parādīšanos saturā (gatavojot ēst vai runājot par sportu);
- sociāla kampaņa vai komerciāla reklāma (tajā skaitā medija reklāma), kas satur netiešu aicinājumu balsot par vai pret kādu politisko partiju vai deputātu kandidātu;
- masu informatīvais līdzeklis satur informāciju ar viena vai tikai dažu politisko partiju vai to apvienību pārstāvju viedokļiem, intervijām komentāriem, arī tādiem, kas nav saistīti ar politisko darbu, bet saistīti ar kādu profesionālo sfēru;
- laikraksts vai kāds cits preses izdevums tiek izdots tikai priekšvēlēšanu aģitācijas periodā;
- laikraksts vai kāds cits preses izdevums publicē priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus par cenu, kas nesedz tā izdošanas izmaksas;
- u.c.¹

¹ Veikto piemēru un pazīmju uzskaitījums nav pilnīgs, un var tikt konstatēti arī citi veida gadījumi.

Ar politisko partiju nesaistītas personas

Personām, kas nav saistītas ar politiskajām partijām un to apvienībām ir tiesības veikt priekšvēlēšanu aģitāciju atbilstoši Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā noteiktajai kārtībai.

Nesaistītās personas priekšvēlēšanu aģitācijai drīkst izmantot līdzekļus, kas nepārsniedz 15 minimālās mēnešalgas attiecīgā kalendārā gada 1. janvārī. Pirms 2025. gada 7. jūnija pašvaldību vēlēšanām kopējais tēriņu ierobežojums ir 11 100 eiro.

Šo apmēru veido minētās personas izdevumi priekšvēlēšanu aģitācijas periodā neatkarīgi no datuma, kad izrakstīts darījumu apliecinošs dokuments, saņemts vai veikts maksājums par reklāmas izvietojumu un pasta (arī elektroniskā pasta) pakalpojumu izmantošanu, lai ar tā palīdzību nosūtītu priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus, kā arī labdarības pasākumu finansēšanu, sponsorēšanu, izmaksājot pabalstus un izdarot dāvinājumus (ziedojumus), ja tam ir priekšvēlēšanu aģitācijas raksturs.

Izvietojot priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus elektronisko plašsaziņas līdzekļu televīzijas un radio programmās, presē, internetā, publiskās vietās un citos priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumos, kas izgatavoti iespiedtechnikā, aģitācijas materiāla ietvaros norāda:

1. Informāciju, ka tā ir politiskā reklāma.
2. Informāciju, kurš aģitācijas veicējs šo priekšvēlēšanu aģitāciju apmaksājis.
3. Papildus priekšvēlēšanu aģitācijas izdevumos, kas izgatavoti iespiedtechnikā un nav preses izdevums, jānorāda izdevumu tirāža.

Visi finanšu līdzekļi, kas tiek izlietoti priekšvēlēšanu aģitācijai un kas pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu, tieši un nepastarpināti ieskaitāmi saņēmēja bankas kontā. Ja priekšvēlēšanu aģitācijai izlietoto finanšu līdzekļu apmērs ir sasniedzis vienu minimālo mēnešalgu, arī turpmākie finanšu līdzekļi tieši un nepastarpināti ieskaitāmi saņēmēja bankas kontā.

Ieteikumi pasākumu un diskusiju rīkošanai

Publiskās aktivitātes, piemēram, pasākuma, diskusijas vai materiāla atbilstība Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma prasībām ir atkarīga no dažādiem faktoriem, kurus Birojs var novērtēt tikai kopsakarā pēc attiecīgā notikuma. Šīs sadaļas mērķis sniegt ieteikumus, lai nevalstisko organizāciju veidots saturs, kurš saistīts ar profesionālo darbību netiktu atzīts par slēptu priekšvēlēšanu aģitāciju.

Gadījumi, kad jāpievērš lielāka uzmanība priekšvēlēšanu aģitācijas pārkāpumu riskiem:

- organizējot publiskus pasākumus, kur dalībnieks ir arī deputāta kandidāts,
- nevalstiskā organizācija organizē priekšvēlēšanu diskusijas,
- ja nevalstiskās organizācijas biedrs, darbinieks vai amatpersona ir deputātu kandidāts,
- u.c.

Jāņem vērā, ka deputātu kandidātiem, it īpaši politisko partiju līderiem, tiek pievērsta pastiprināta sabiedrības uzmanība. Situācijā, kad deputāta kandidāts veic publisku darbību nevalstiskās organizācijās, deputāta kandidātam pašam ir jānošķir sava politiskā darbība no darbības nevalstiskā organizācijā.

Nevalstiskās organizācijas, rīkojot pasākumus vai diskusijas priekšvēlēšanu aģitācijas laikā, ja tajā piedalās deputāta kandidāts, aicinātas pievērst uzmanību, vai informācija par pasākumu un tās dalībniekiem tiek izplatīta tikai deputātu kandidātu vai politiskās partijas saziņas kanālos. Izšķiroša loma šādos gadījumos ir publiskās aktivitātes vēstījuma saturam, līdz ar to nepieciešams pārliecināties, ka saturs nav slēpta priekšvēlēšanu aģitācija un ievēroti vienlīdzības un objektivitātes kritēriji.

Gadījumā, ja kāda publiskā pasākuma organizēšanai, vadīšanai, komentēšanai vai citai aktivitātei izvēlēts tieši deputāta kandidāts vai publiski atpazīstams politiskās partijas līderis, šim lēmumam jābūt pamatotam, izvērtējot, kāpēc tieši šī persona ir visatbilstošākā. Kritēriji atbilstības izvērtējumam var būt sekojoši:

- attiecīgās personas zināšanas/iemaņas/kompetence attiecīgajā jomā vai ierobežots citu ekspertu loks,
- pasākuma vai diskusijas tēma,
- sabiedriskā interese uzzināt attiecīgās personas viedokli;
- nepieciešamība nodrošināt viedokļu daudzveidību u.c.

Būtiska loma ir publiska pasākuma vai diskusijas vadītāja profesionalitātei. Vadītāja attieksmei jābūt neitrālai, aizliegts izcelt kādas konkrētas politiskās partijas vai deputāta kandidāta viedokli un nostāju konkrētos jautājumos.

Vienlaikus, lai izvairītos no iespējamiem slēptas aģitācijas gadījumiem, ieteicams nelietot politiskās partijas simboliku.

Lai preventīvi novērstu priekšvēlēšanu aģitācijas pārkāpumus, Birojs ir gatavs sniegt konsultācijas un atbildēt uz nevalstisko organizāciju pārstāvju jautājumiem. Lai uzdotu jautājumus, Birojs aicina rakstīt uz iestādes centrālo e-pasta pasts@knab.gov.lv vai zvanīt iestādes Politisko organizāciju pārkāpumu izmeklēšanas nodaļas vienotajam tālruni nr. 67356137.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs

Citadeles iela 1, Rīga, LV-1010

Ziņojumu centra tālrunis: 6735 61 61

Uzticības tālrunis: 8000 20 70

pasts@knab.gov.lv

www.knab.gov.lv

Ziņošanas platforma un mobilā lietotne “Ziņo KNAB!”

